

Ja i moje prawa – podsumowanie

Ja i moje prawa – podsumowanie

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Wstęp

Istnieje sentencja przypisywana Cynceronowi, rzymskiemu filozofowi, która brzmi następująco: *Bądźmy niewolnikami prawa, abyśmy mogli być wolni*. Brzmi to paradoksalnie, gdyż niewolnictwo i wolność są przeciwieństwami. Myśl ta pokazuje jednak głęboki sens prawa. Jest ono warunkiem ludzkiej wolności. Przepisy ograniczają nas – określają co jest dozwolone, a co nie – ale również chronią nas. Gdybyśmy grali w piłkę i nie istniałyby żadne zasady, nie wiadomo byłoby, kto jest zwycięzcą, a kto przegranym, jakie zachowania są dopuszczalne, a jakie nie. Właściwie trudno by nazwać taką zabawę grą.

Najbardziej fundamentalnymi zasadami są prawa człowieka. O ich nadrzędnym charakterze świadczą ich podstawowe cechy:

powszechność – oznacza, że obowiązują na całym świecie i przysługują każdemu z nas;

przyrodzoność – oznacza, że nabywamy je z chwilą urodzenia;

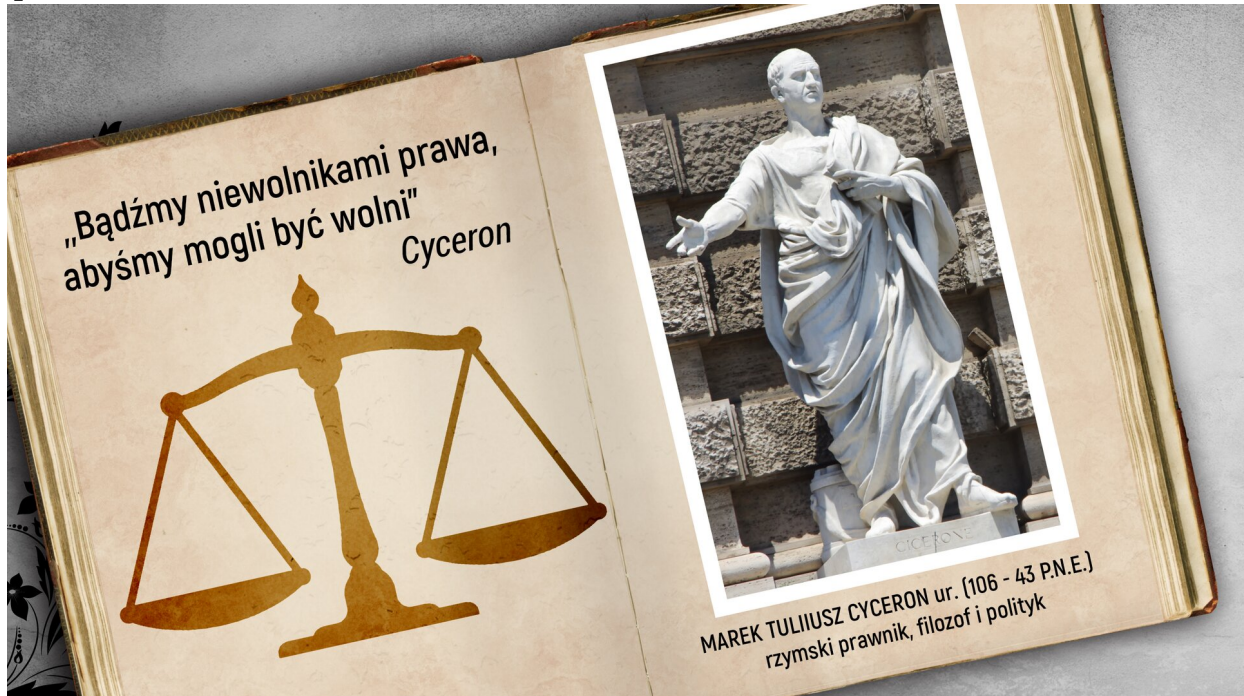
niezbywalność – oznacza, że nie możemy się ich zrzec;

nienaruszalność – oznacza, że żadna władza nie może nas ich pozbawić;

naturalność – oznacza, że nie wymagają potwierdzenia przez władze państwową;

niepodzielność – oznacza, że istnieją jako całość.

Należy pamiętać, że osobom poniżej 18 roku życia przysługuje ponadto szczególny rodzaj ochrony – **prawa dziecka**. Prawa te nie zawsze były oczywiste. W przeszłości uważano, że dzieci są wyłączną własnością rodziców, którzy mogą decydować o każdym aspekcie ich życia. Współcześnie uważa się, że dzieci, mimo że nie mają pełni praw publicznych, są przedmiotem szczególnej troski, gwarantowanej międzynarodowymi i krajowymi przepisami.

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Nauczysz się

rozzóżnisz przestępstwo od wykroczenia;

zidentyfikujesz podstawowe prawa człowieka oraz prawa dziecka;

- rozpoznasz przykłady obywatelskiego nieposłuszeństwa;
- scharakteryzujesz znaczenie samorządu uczniowskiego w życiu szkoły;
- rozpoznasz, jakie konsekwencje wynikają ze złamania prawa przez nieletnich.

Cele edukacyjne zgodne z etapem kształcenia

Po zapoznaniu się z e-materiałem uczeń:

- powtarza, utrwała, poszerza materiał w celu przygotowania się do dalszej nauki;**
- korzysta z dodatkowej pomocy do samodzielnej edukacji;**
- rozwiązuje przykładowe zadania/ćwiczenia.**

JA I MOJE PRAWA – PODSUMOWANIE – audiobook

Rozdziały:

- 1. Czy łamanie prawa może być uzasadnione prawem?**
- 2. Siła i bezsilność samorządu szkolnego**
- 3. Kto za to wszystko zapłaci?**

Notatka dla prowadzącego

Wskazówka

Alicja, 16-letnia uczennica technikum, ma kłopoty z prawem. Zawsze lubiła angażować się w ochronę przyrody. Odkąd pamięta, los zwierząt i roślin był dla niej bardzo ważny i nie uznawała tu kompromisów. Dlatego tak bardzo zdenerwowało ją, gdy dyrekcja postanowiła wyciąć kilkudziesięcioletni dąb, który stał obok szkoły. Na jego miejscu chciano zbudować nowoczesny plac zabaw. Podobno dąb był schorowany i spadające gałęzie zagrażały przechodniom. Nie przekonywało to jednak Alicji, która protestowała przeciwko tej decyzji, wystosowała apel do dyrektorki szkoły. To jednak nie pomogło. Zdesperowana Alicja sięgnęła zatem po radykalniejsze środki. Gdy pod szkołą ustawiono sprzęt budowlany postanowiła go zniszczyć, by uniemożliwić dalsze prace. Nocą wybiła szyby w traktorze pozostawionym przez robotników. Następnego ranka nikt nie miał wątpliwości, kto mógł się dopuścić tego czynu. Uczennica trafia zatem na komisariat policji, gdzie rozmawia z sierżantem Krzysztofem. Alicji towarzyszy jej ojciec, gdyż zgodnie z prawem osoby nieletnie – mające poniżej 17 lat – muszą być przesłuchiwane w towarzystwie rodziców, opiekuna prawnego lub obrońcy.

ALA MA KŁOPOTY (Z PRAWEM)

Zasób interaktywny dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P8xRAGMfP>

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Wersja tekstowa z wyróżnieniem pojęć

Polecenie 1

Polski filozof Leszek Kołakowski twierdził, że z każdej szlachetnej idei można zrobić pałkę do okładania innych ludzi po głowie. Czy zgadzasz się z tym stwierdzeniem? Czy z praw człowieka również można zrobić taką pałkę? Uzasadnij swoją odpowiedź.

Polecenie 2

Jak działa samorząd uczniowski w Twojej szkole? Czy wiesz kto zasiada w jego władzach i jakie realizuje działania?

Czy znany jest Ci regulamin samorządu?

Polecenie 3

Zastanów się czy limit wieku, do którego za czyny dzieci odpowiadają ich rodzice jest odpowiedni?

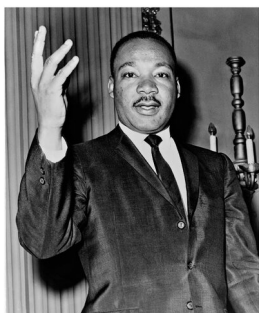
Podaj argumenty za lub przeciw jego zmianie.

Podsumowanie

John Stuart Mill, jeden z twórców liberalizmu, stwierdził, że jedynym ograniczeniem wolności jednostki, może być wolność drugiego człowieka. Parafrazując można powiedzieć, że **prawo** kończy się tam, gdzie zaczyna się prawo drugiego człowieka. Rolą prawa jest ochrona nie tylko *naszej* jednostki, ale także pozostałych jednostek żyjących w społeczeństwie.

Ważną cechą praw człowieka jest ich niepodzielność. Oznacza to, że nie można ich traktować wybiórczo i zależnie od okoliczności powoływać się na ten lub inny artykuł. **Prawa człowieka** stanowią integralną całość – są ze sobą wzajemnie powiązane. To ważne, by postrzegać je jako system, a nie zbiór luźnych zasad.

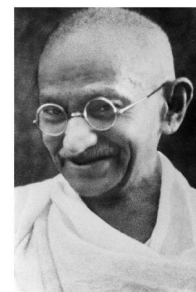
Ciekawym dylematem prawnym i moralnym jest pytanie, czy można łamać prawo w obronie innych zasad lub wartości. Bohaterka materiału – Alicja – uznała, że może złamać prawo w celu ochrony innych wartości. Postępowanie takie określane jest jako **obywatelskie nieposłuszeństwo**. Wielu filozofów i teoretyków prawa uważa, że jest to postępowanie uzasadnione w przypadku, gdy wprowadzane przez państwo przepisy stają w rażącej sprzeczności z istotnymi wartościami demokratycznymi. Przykładowo Martin Luther King – przywódca ruchu walczącego o równouprawnienie czarnoskórych mieszkańców USA – organizował protesty lub strajki. Były one niezgodne z obowiązującymi przepisami prawnymi, lecz ich celem było udowodnienie, że przepisy te są niesprawiedliwe i sprzeczne z demokratycznymi wartościami czy też prawami człowieka. Innymi postaciami, którzy stosowali takie metody był Mahatma Gandhi oraz Jacek Kuroń. Badacze podkreślają jednak, że uzasadnione obywatelskie nieposłuszeństwo musi być wolne od przemocy. Postępowanie Alicji trudno zatem określić w ten sposób. Alicja dopuściła się przemocy niszcząc cudzą własność, a w dodatku trudno zakwalifikować wycięcie jednego schorowanego drzewa za rażące naruszenie praw obywatelskich. Cel nie może uświęcać środków.

MARTIN LUTHER KING

JACEK KUROŃ

MAHATMA GANDHI

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

PRACA DOMOWA

Praca domowa

Polecenie 4.1

Wybierz artykuł z Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka określający prawo do szczególnego działania lub wolności, który wydaje ci się szczególnie bliski lub ważny. Uzasadnij swój wybór, a następnie wskaż przykłady łamania tego prawa we współczesnym świecie oraz zaproponuj mechanizmy, które mogą umożliwić jego ochronę.

Ćwiczenia

Wskazówka

W przypadku braku możliwości rozwiązania zadania z klawiatury lub trudności z odczytem przez czytnik ekranu skorzystaj z innej wersji zadania.

Ćwiczenie 1

Połącz w pary prawa człowieka z opisem sytuacji, które są ich zaprzeczeniem.

prawo do własności	rząd zakazuje grania w piłkę nożną
prawo do wynagrodzenia	pracodawca nie płaci swoim pracownikom pensji w terminie
prawo do nauki	ktoś kradnie tobie rower
prawo do głoszenia swoich poglądów	aresztowane są osoby krytykujące politykę rządu
prawo do rozrywki	dzieci i młodzież nie mogą chodzić do szkoły
prawo do zdrowego środowiska naturalnego	fabryka emituje do atmosfery niebezpieczne gazy

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Inna wersja zadania

Ćwiczenie 3

Na podstawie zdobytej wiedzy zdecyduj czy dane zdanie jest prawdziwe czy fałszywe.

	Prawda	Fałsz
Samorząd uczniowski jest wybierany przez dyrektora szkoły.	☐	☐
Każdy uczeń wchodzi w skład samorządu uczniowskiego.	☐	☐
Aby być członkiem samorządu uczniowskiego potrzebna jest zgoda rodziców.	☐	☐
Samorząd nie może wydawać gazetki szkolnej.	☐	☐
Każdy uczeń ma prawo wybierać przedstawicieli do organów samorządu.	☐	☐
Organy samorządu uczniowskiego powinny reprezentować interesy szkoły.	☐	☐
Opiekun samorządu uczniowskiego jest wybierany przez radę pedagogiczną.	☐	☐
Dyrektor szkoły nie może zabronić powołania organów samorządu uczniowskiego.	☐	☐

Inna wersja zadania

Ćwiczenie 5

W każdym ze zdań wybierz prawidłową odpowiedź.

Spowodowanie strat większych niż 1/4 minimalnego wynagrodzenia jest: .

Wyłączna odpowiedzialność za postępowanie dzieci spada na rodziców, których podopieczny ma: .

Nieletni mogą odpowiadać na takich samych zasadach jak dorośli, gdy ukończą: .

Celem zastosowania środków wychowawczych lub poprawczych, mających doprowadzić do poprawy zachowania jest: .

Na jaką karę nie można skazać osoby, która nie ukończyła 15 lat? .

socjalizacja

resocjalizacja

18 lat

umieszczenie w zakładzie poprawczym

mniej niż 7 lat

17 lat

mniej niż 15 lat

więzienie

wykroczeniem

mniej niż 13 lat

penalizacja

przestępstwem

nadzór kuratora

13 lat

defraudacją

Słowniczek

Obywatelskie nieposłuszeństwo

celowe działanie polegające na łamaniu obowiązujących przepisów prawa w imię wyższych wartości i zasad.

Osoba fizyczna

sposób, w jaki określa się w prawie cywilnym każdego człowieka od chwili urodzenia aż do śmierci.

Osoba małoletnia

w polskim prawie cywilnym osoba, która nie ukończyła 18 lat lub kobieta do 16 roku życia, jeżeli wstąpiła w związek małżeński.

Osoba młodociana

w polskim prawie karnym jest to osoba, która w chwili popełnienia czynu zabronionego, nie ukończyła 21. roku życia.

Osoba nieletnia

w polskim prawie karnym osoba, która nie ukończyła 17 lat.

Osoba pełnoletnia

status osoby fizycznej w prawie cywilnym z chwilą ukończenia 18 lat lub z chwilą zawarcia związku małżeńskiego przez kobietę, która ukończyła 16 lat.

Osoba prawna

sposób, w jaki określa się w prawie cywilnym trwale wyodrębniony zespół ludzi tworzących jednostkę organizacyjną, np. firma, organizacja pozarządowa.

Prawa człowieka

zbiór najbardziej fundamentalnych i uniwersalnych zasad przysługujących każdemu człowiekowi.

Prawa dziecka

zbiór praw i wolności służących do ochrony dzieci, jak osób które nie mogą samodzielnie funkcjonować w społeczeństwie.

Prawo

jest to system norm określających w sposób abstrakcyjny zasady postępowania, określający prawa i obowiązki danej zbiorowości oraz konsekwencje wynikające ze złamania przepisów.

Prawo cywilne

część prawa regulująca stosunki pomiędzy podmiotami prawa prywatnego, czyli np. pomiędzy osobami fizycznymi.

Prawo karne

część prawa regulująca odpowiedzialność człowieka za popełnienie czynów zabronionych pod groźbą kary kryminalnej.

Przestępstwo

czyn zabroniony będący zbrodnią lub występkiem o dużej szkodliwości społecznej.

Resocjalizacja

działanie, którego celem jest zmiana zachowania jednostki zgodnie z przyjętymi w danym społeczeństwie normami społecznymi i prawnymi.

Samorząd uczniowski

zbiór wszystkich uczniów danej szkoły, którzy zgodnie z prawem oświatowym mają prawo wybrać swoich przedstawicieli w celu do rozwiązywania problemów życia szkolnego.

Wykroczenie

| czyn zabroniony o niskiej szkodliwości społecznej.

Powrót do e-podręcznika

E-podręcznik „Warsztaty, projekty, debaty”

<https://www.epodreczniki.pl/reader/c/224102/v/latest/t/student-canon>

E-podręcznik „Podręcznik obywatela”

<https://www.epodreczniki.pl/reader/c/248324/v/latest/t/student-canon>